

רשעים וז"ל המהרש"א שם. מכאן קשה למה שכתבו האחרונים בשם המדרש, שאין אומרים הלל כיום אחרון של פסח משום שאמר הקב"ה מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה (מנהדרין ל"ט: מגילה י'): והרי כאן אמרו בהפך דלא אמר דוד הלל עד שראה מפלתן של רשעים. גם בפ"כ דערכין (דף י' ע"ב ע"ש) אמרין טעם אחר, דלכך אין אומרים הלל כיום אחרון בפסח משום דאין חלוקים בקרבנותיהן ודו"ק עכ"ל המהרש"א. והק' עליו הצ"ח וזו"ל: ולא ידעתי איך נעלם ממאור * עיינו — המהרש"א שהוא מפורש בגמ' במס' מגילה (דף י' ע"ב) ואם ירצה המהרש"א לחלק בין הלל לשירה קשה, תינה לעיל (בדף ט' ע"ב) בטימרא דר"י ברי' דר"ש בן פוי הנ"ל) דאמר שלא אמר הללו' עד שראה מפלתן של רשעים, אבל כאן בדברי ר"י משום רשב"י קאמר שדוד אמר שירה כשראה מפלתן של רשעים, עכ"ל ע"ש. ונ. ב.: עיי' במהרש"א בח"א בפ"ד דסנהדרין (דף ל"ט ע"ב ד"ה ומי חדי) דמסיק שם בתירוצו האחרון ההך סברא דמעשה ידי טובעים בים היינו רק לענין שאין שירה לפנינו מן המלאכים אבל מ"מ ישראל אומרים שירה דאחרים הוא משיש ולדבריו צ"ל הא דלא נאמר בצאת לפני החלוק כי טוב היינו משום דהי' משמע שטוב הדבר לפנינו ית' ובאמת אינו שמח במפלתן של רשעים אבל מ"מ שייך לומר שירה והלל ולזה הכונה הוכיח המהרש"א כאן דמ[נ]אצרכי' בערכין לטעם דאין חלוק בקרבנות ע"כ משום דבלא"ה הי' רא[ו]י שישאל אימרים שירה ומש"ה שפיר אמר דוד הללו' בתר מפלתן של רשעים ודו"ק, עכ"ל.

צ"ח דף י"א ע"א, ד"ה ותרשב"א עיין מה שפלפל שם הצ"ח. וז"ל באה"ד אלא דלא * תימא שלא הי' יכול לכתוב בערב וכו' ע"ש. ונ. ב.: וזה כיון בספר טעם מן פ' עקב, עכ"ל.

עוד שם בצ"ח בד"ה ותרשב"א הנ"ל באה"ד, תביא שם דברי הגמ' דב"ש סוברים כשכבך ובקומך ממש דאל"כ נימא קרא כבוקר ובערב. והקשה הצ"ח דלקמן דף כ"ו ע"א יש פלוגתא דר"י ורבנן אי זמן בוקר הוא עד חצות או ד' שעות והא זמן ק"ש היא עד ג' שעות דוקא ואי כתיב בוקר הי' יכול לקרות עד ד' או ו' שעות, אם לא דנימא * דכונת ב"ש דח"ל למכתב כבוקר בבוקר תרי וימנין ואז הוא

ג' שעות כדאמרין שם דלרבנן חילקו לשני בקרים ולר"י בוקר יתירא להקדים שעה ותוא דחוק ע"כ תוכן מדברי הצ"ח הנוגע להגה'. ונ. ב. וכן כתב לקושטא דמילתא בשאגת ארי' סימן ה' (בד"ה אבל, באה"ד) עכ"ל.

צ"ח דף י"א ע"ב בד"ה תד"ה שכבר נפטר וכו' וז"ל בירושלמי וכו' והוא ששנה על אתר וכו'. הנה יש לי ספק בפירוש דברי הירושלמי אם כונתו על התחלת הלימוד שעיקר הקפידא שלא יפסיק בין ברכת אהבה להתחלת הלימוד ותכף אחר ק"ש ותפלת ש"ע יתחיל ללמוד ואז אע"פ שאח"כ יפסיק בין לימוד ללימוד ליכא קפידא וכן הוא מבוואר ברבינו אשר, ויש לפרש כונת הירושלמי שאינו פוטר רק הלימוד ששנה על אתר אבל אם הפסיק באמצע אף שנתחיל על אתר מחויב לברך שנית כשיחזור ללמוד ועיין מ"ש בדבר רש"י בד"ה לגמרא, והנה דברי התוס' כאן בכונת הירושלמי רואה אני שלפי הנראה תפסו החבל בתרין ראשין שבתחלת דבריהם לא נשאל ר"י אל על מה שאין לומדים מיד אחר תפלת השחר ומשמע מדבריהם שאם מתחילין מיד שוב לא איכפת בהפסק באמצע ובסוף דבריהם כתבו דברכת אהבה אינה פוטרת אלא אם ילמוד מיד וגם לא יעשה היסח הדעת, דמזה נראה אם היסח דעתו אפילו באמצע הלימוד הוה הפסק וצריך לברך שנית. ונלע"ד * שבתחלה קודם דחידשו לחלק בין ברכת אהבה ובין ברכת אשר בחר בנו אז ודאי שהירושלמי לא הקפיד רק על התחלה ומעשים בכל יום יוכיחו ואמרו כ"ע רשב"י נינהו וחלא דרכם להפסיק בלימודם ואינם חוזרים ומברכים אבל כאשר חידשו שהירושלמי קאי רק על ברכת אהבה ולא על ברכת התורה ממש וא"כ אין ראוי ממעשים בכל יום שהרי הדרך לברך בכל יום בת"ת ממש וא"כ יש לפרש קפידת הירושלמי גם על היסח הדעת וכזה אתיין דברי התוס' דבר דבור על אופניו עכ"ל. ונ. ב.: ולענין בפשוטו יותר דבתחלה שהי' סוברים דאין חילוק בין ברכת אהבה רבה לכה"ת ממילא מוכח דשנה על אתר היינו דאף אם הפסיק אח"כ אינו הפסק, דאל"כ למה נקט הדין כן דוקא בא"ר לשמע' כן בבה"ת ואי דבא לאשמעי' דק"ש ותפלה לא מקרי לימוד לענין זה הא אין ג"מ בזה. כיון דאינו פוטר רק מה שלומד מיד, אע"כ מוכח דאם הפסיק אח"כ אינו הפסק ומש"ה הוצרך הירושלמי למנקט הדין בא"ר דאף דמסתמא קורא מיד ק"ש

ותפלה מ"מ לא מקרי למד מזה, משא"כ אם הי' נקט כן בבה"ת לא הי' נשמע חידוש זה, ד"ל[פ] דמיירי (כאן יש איזה אותיות מטושטשות וכנראה שהגרעק"א עצמו מחקם וכן נראה מתוך הענין) במבדל זמן מה קודם שקורא ק"ש. אבל לבתר דמסקי לחלק בין בה"ת לא"ר קיימי בפשטי דעל אתר היינו דפוטר רק אותו הלימוד, עכ"ל.

צ"ח דף כ' ע"ב, ד"ה אא"ב דאורייתא וז"ל: וכתב הרא"ש דגן ובשעור כזית אינו חייב אלא מדרבנן ואפ"ה מוציא אחרים י"ח עד שיאכל כזית כדי שביעה וחייבים מן התורה, י"ל דשם אעפ"י שלא אכל כלום דין הוא שיפטר אחרים דכל ישראל ערבים זה בזה וכו', אבל אשה בן שטח דמשמע שם שאם הי' שמעון ב"ש אכל כזית דגן הי' יכול להוציאם י"ח וכ"כ התוס' שם דאף אם הי' שמעון ב"ש אכל רק כזית דגן הי' מוציא ינאי וחביריו שאכלו כדי שביעה וכו' וחרי שם אכלה גם אשת ינאי עמהם ואם נשים בבחמ"ז * דאורייתא לא הי' שמעון ב"ש יכול להוציא ע"י כזית דגן שהיא מסתמא בסעודה אכלה כדי שביעה ובנשים ליכא ערבות וכו' ואיך הי' שמעון ב"ש יכול להוציא את אשת ינאי וכו', עכ"ל.

וג. ב.: לעולם הא בלא"ה צריך להבין דלפי דברי הרא"ש נימא במצות מצינו בשום מקום, גם הא מבואר בא"ח ס' תקפ"ט דבשופר, חרש מדבר ואינו שומע אינו מוציא אחרים והא כיון דפקח הוא אכל דבר והוא בכלל ערבות אמאי אינו מוציא, אע"כ צ"ל דענין ערבות הוא רק על מצות שהוא ג"כ בר חיוב, מש"ה בחרש שאינו שומע דלאו בר חיובא בתקיעת שופר אינו בכלל ערבות במצוה זו ולזה ג"כ כוונת הרא"ש דאם נשים אין מחוייבות בבחמ"ז אינם בכלל ערבות במצוה זו. אבל במצוה הנשים אין מחוייבות כגון בקידוש וכדומה הם בכלל ערבות וממילא אף אם יצאו לעצמם מוציא"י אחרים י"ח ודו"ק. ואח"כ ראיתי שכי' כזה ממש במשבצות זהב סימן תפ"ט (ס"ק ב') עכ"ל.

צ"ח דף כ' ע"ב ד"ה בגמ' זאת אומרת חתור וכו' ע"ש דכתב דפלוגתא דרבינא דסובר הרהור כדיבור דמי ור' חסדא דסובר

חרתור לאו כדיבור דמי, היא מחלוקת בכל התורה ולא בק"ש בלחוד וחנה בשמעתן פסקו תוס' והרא"ש דהלכה כרב חסדא וא"כ גם בק"ש אינו יוצא בחרתור ולפ"ז קשה על השו"ע * דבסימן ס"ב ס"ד פסק כרבינא דיוצא בק"ש בחרתור ובסימן ס"ב ובסימן ר"ו ס"ג פסק כרב חסדא. ע"כ תוכן מדברי הצ"ח הנוגע להגה' יע"ש.

וג. ב.: איני רואה בזה סתירה, דהרי גם בסימן ס"ב ס"ג פסק ובלבד שיוציא בשפתיה, אלא דבסעיף ד' במקום אונס פסקי' דיצא בחרתור ודמי לבעל קרי, וזה באמת גם בבחמ"ז וכמ"ש המג"א רס"י קפ"ה (ס"ק א') עכ"ל. וכ"כ בחי' רעק"א על ש"ע סי' ס"ב דפוס יאהניסבורג שהו"ל בנו הג"ר איציק לייב אייגר — וכתב שם בהקדמתו שהוסיף חידושים משאר כתבי אביו וכנראה שהג' זו לקח מהצ"ח שלפנינו, ובשאר דפוסים נשמט).

צ"ח דף כ"א ע"ב בתד"ה עד שלא יגיע בא"ד נסתפק שם לפי שיטת ר"ת ור"י, דשומע כעונה הוי כדיבור ממש (ע"ש בתוס') א"כ מי שמסופק על ברכה א"א לו לבקש מאחר שמחוייב באותה הברכה שיכון להוציא מדין שומע כעונה, דעם באמת אינו חייב בברכה, הרי עושה ברכה לבטלה. ומסיק שם וז"ל שנלענ"ד דלדעת ר"ת ור"י מי שהוא מסופק על ברכה אינו יכול לומר * לחבירו שיתכוין להוציא וכו' עכ"ל.

וג. ב.: לענ"ד הא יכול לכיון בדרך תנאי, דאם מחוייב בברכה רוצה להיות שומע כעונה ובאם אינו מחוייב לברך אינו רוצה להיות שומע כעונה ויהי' כשומע אחר שאינו מכין לצאת, וע' במ"א סימן קע"ד ס"ק ט"ו שכתב בשם רמ"מ דבמשקין בתוך הסעודה דהוי ספק אם יברך דיתן לאחר שאינו אוכל לברך ויכוין לפטרו עיי"ש ומשמע בסתם אפי' שלא בדרך תנאי. — עקיבא — עכ"ל.

צ"ח דף כ"ו ע"א, ד"ה ודע, מביא שם שיטת המג"א ס"ס רפ"ו, דאם הוא כ"כ סמוך לערב שאין לו שחות להתפלל מוסף ומנחה יתפלל מוסף דמנחה יש לה תשלומין והק' עליו הצ"ח שנעלם ממנו דברי הירושלמי ר"א בשם ר"י תפלת המנחה ותפלת המוספין תפלת המנחה קודמת הוון בעינן מימר כשאין שחות ביום כדי להתפלל שניהן אבל יש ביום שיתפלל שניהן מוסף קודמת ר"ז בשם ר"י אפי' יש ביום כדי להתפלל שניהן תפלת המנחה קודמת עכ"ל הירושלמי.

זקנות ונטיעות ובין ספק פלוגתא מי יכריחנו לומר שיש חילוק בזה ונראה דבאמת במעשר הלכה כר"ע לחלוטין משום שהוא מילי דרבנן והלכה כדברי המיקל, אלא כונת הגמרא, דאי הוה אמר סתם הלכה כר"ע, לא היינו אומרים שהוא ספק אלא שהכריע בודאי כר"ע וממילא אפילו ערלה בא"י נמי וע"ז הקשה ונימא הלכה כר"ע בח"ל וכו' ואין הכוונה על מעשר רק הכוונה שממילא נדע שאמרו בח"ל הכוונה על ערלה דבמעשר אין חילוק בין ארץ לח"ל כי אידי ואידי דרבנן וע"ז משני דאי הוה אמר בפירוש הלכה כר"ע בח"ל אז ע"כ * היינו טועים ולחלק במעשר גופי' בין ארץ לחו"ל, שבחו"ל הוא תרתי דרבנן מצד פירות האילן ומצד ח"ל ואז עפ"י הכרה היינו אומרים להחמיר בערלה אפי' בח"ל דערלה בח"ל הוא כמעשר בארץ ואף ששינוי ספק ערלה וכו', ע"כ היינו מוכרחים לחלק בין ספק מציאות לספק פלוגתא דתנאי ומה שיצינו לכאור בזה הוא לפרש קושיית הגמרא ע"ב ותיפוק לי' דהוה שומר לפירי ויבואר במקומו.

וה. ב.: עדיין אינו מתישב כ"כ, דלמאי אצרכן לומר דהי' טעות בערלה להחמיר בח"ל, לימא כפשוטו דהיינו טועים לענין מעשר דהמשמעות דבמעשר עצמו דוקא בח"ל ובאמת ס"ל לר"י דבמעשר אף בארץ הלכה כרע"ק, כיון דהוא דרבנן — וביותר דלא הוי צרכי' לדחוקי דיש חילוק בין חד דרבנן לתרי דרבנן ועי"ז צרכי' לדחוק דההיא דספק ערלה בח"ל היינו בעלמא אבל לא בספק דדינא, הא י"ל בפשוטו דאי אמר הלכה כרע"ק בח"ל הוי משמע דקאי אמעשר עצמו דאף דהוי דרבנן מ"מ בעי' דוקא בח"ל דליכא צד דאורייתא, אבל בא"י דאיכא תרומ' דאורייתא בדגן גם בפירות דהוי דרבנן מחמרי' וכדמחלקי' בסוגי' דיבמות דפ"ב ובאמת ס"ל לר"י דבמעשר גם בארץ הלכה כרע"ק, כיון דהוא דרבנן סמכי' על רע"ק והי' צריך לומר סתם הלכה כרע"ק וממילא הי' ס"ד דס"ל הכי מעיקר הדין דהלכה כרע"ק ואף בדאורייתא הכי, לזה צריך למנקט ערלה בח"ל וצ"ע, עכ"ל.

צ"ח דף ל"ו ע"א. ד"ה גבי מעשר ע"ש כגמ' דף ל"ו ע"א וז"ל: נימא הלכה כר"ע בח"ל דכל המיקל בארץ חלכה כמותו בח"ל, אי אמר הכי ח"א הנ"מ גבי מעשר אילן דבארץ גופא מדרבנן אבל גבי ערלה דבארץ מדאורייתא אימא בח"ל נמי נגזור קמ"ל. עכ"ל הג' שם. ומבאר שם הצ"ח דלשיטת רש"י ותוס' והראב"ד דמעשר אילן דרבנן, הגמ' נכונה כפשוטו אבל לשיטת תרמב"ם דמעשר אילן

דאורייתא צ"ל דהגמרא מיירי בזה"ז * כמבואר ברמב"ם פ"א מהל' תרומות וז"ל: וכן יראה לי, שהוא הדין במעשרות שאין חייבים בזמנה"ז אלא מדבריהן כתרומה, עכ"ל. ועיין שם בצ"ח וזה תוכן מדבריו הנזכ' להג'.

וה. ב.: ואינו מספיק, דהא גם ערלה הכי הוא דבזה"ז בארץ דרבנן, אי מטעם דלא קדשה לע"ל אי מטעם דכתב כי תבואו וכמ"ש המחבר הגאון ז"ל בעצמו לעיל בסוגיין ד"ה אר"י, עכ"ל.

צ"ח דף ל"ח ע"א. ד"ה דתנן באה"ד וז"ל: לפ"מ שמסתפק בעל משנה למלך בפ"ה מימדי התורה וזה לשונו: יש לחקור בהא דקיי"ל בכל אימורין אין לוקין עליהם שלא כדרך הנאתן אם נאמר ג"כ במצות עשה דרחמנא אמר תאכל אם אכלו שלא כד"ה וכו' אם יוצא י"ח וכו' ע"ש. ואומר אני דספק * זה אני מסתפק בזר האוכל תרומה שלכד"ה אם חייב בחומש דשם ג"כ כי יאכל כתיב וכו' עכ"ל הצ"ח.

וה. ב.: לענ"ד להדיא מבואר בתוס' בפסחים דף (כ"א) [כ"ו] ע"א ד"ה שאני היכל דבתרומה בעי' דוקא כדרך הנאתם דאכילה כתיב בי' עיי"ש, עכ"ל.

צ"ח דף מ"ז ע"א. תד"ה ומאכילין את האכסני' באה"ד וז"ל: אבל אני תמה למה הוצרכו לזה (דאין מאכילין אכסניא טבל דפורע חובו בממונו של כהן) והלא בלא"ה אסור דהרי * טבל אסור בהנאה של כילוי וכו' עכ"ל ע"ש.

וה. ב.: וכ"כ תוס' בעירובין ד' י"ז בד"ה ואת האכסניא עכ"ל.

צ"ח דף נ"א ע"ב. ד"ה רש"י, (עיי' במשנה רש"י ד"ה נר ומזון וז"ל: מי שאין לו אלא כוס אחד במוצ"ש מניחו עד לאחר המזון וסודר עליו נר ומזון ובשמים והבדלה, עכ"ל) וז"ל: נראה פשוט דכוונת רש"י בזה, דאל"כ לא משכחת לב"ה מזון והבדלה על כוס אחד וכו' ואמנם דברי רש"י הם תמוהים אצלי ואמז * אם יש לו כוסות הרבה מחוייב ליקח כוס מיוחד לבחמ"ז וכוס מיוחד להבדלה עכ"ל (והמשנה מיירי שכבר אכל מכעוד יום דאל"ה אם יש לו כ' כוסות אסור לו לאכול קודם הבדלה עיי"ש בסו"ד).

הנהגות הנאון בעל ברוך טעם וצוק"ל על שו"ת פנים מאירות

שאלה י"ג. וז"ל השואל באה"ד: ועוד כפי פרושות אליו על דבר קורט דם דשכיחי שנמצא בין שני קרומים של הושט באוונים המלעיטים אותם והנה לפנים הי' פה מ"צ והורה לאיסור ואחריו באתי במקומו והייתי נושא ונותן עם בעלי תריסין וחורו לדברי להתיר. ככן נא ימחול נא וכו' להשיב לי וכו', עכ"ל השואל.

זוה תשובת הפ"מ באה"ד וז"ל: ובדבר שאלה שני' כדם הנמצא בין שני קרומי הושט כבר הארכתי בספר פנים מאירות שאין כאן בית מיהוש * לפי דברי הט"ז (יור"ד סימן ל"ג ס"ק י"ח) דמיקל אפילו אם שלטה המכה בעור החיצון אפ"ה מכשרין אם אין ק"ד מבחוץ, ה"נ דלא גרע האי ק"ד מאם שלטה המכה בעור הפנימי וגם בעור החיצון אפ"ה מכשרין דאין אנו הושבים אותו העלטה לקוץ אלא דהוי מכה מחמת חולי העלטה והיכי דשלטה שלטה והיכי דלא שלטה לא מחזקינן ריעותא, א"כ ה"נ הכי וגדולה מזו אמרתי, דמאחר שכבר נהגו להקל כדעת הט"ז, לא צריכין אנו לקלוף שני העורות, כיון דלא אשכחן ריעותא בעור החיצון מבחוץ, א"כ למה לנו לאטרוחי בכדי והא דנהיגי לקלוף העורות, שמעתי * מוקני הדור שעשו פשרה ולא הקילו אלא אם ניקב עור הפנימי לכד ולא שלטה המכה גם בעור החיצון. אבל אם שלטה המכה גם בעור החיצון הי' מטריפין ולכך הי' קולפין, כדי לידע אם שלטה המכה בעור החיצון. אבל עכשיו שמקילין כדעת הט"ז ומכשירין אפילו אם שלטה המכה בעור החיצון, א"כ מירחא זו בכדי היא, אלא העיקר אם קורט דם מבחוץ יש להכשיר והנראה לפענ"ד כתבתי, עכ"ל הפ"מ.

ו. ב.: יעויין בפמ"ג שביאר שהט"ז לא הקיל רק אלא אם ההלטה לא היתה רק בקמח ומחמת כח הלעטה ומשמוש ידיים נתקלקל הושט זה הי' כחולי וכו' אבל כשהלעטה בשבולת שועל ושאר מיני תבואה, איסור גמור הוא, דהלכה כהמחבר שחוששין שמא הבריא, ויעויין בנקה"כ במה שמשיג על הט"ז, גם בתבואת שור מחמיר כדעת הנקה"כ דאפי' בהלעטה בלחמים י"ל דנקבום, גם עכשיו מנהיגו לקלוף שתי העורות. א"כ בודאי אין לנו להקל כדעת

תורה וברכה לראש משביר

משפחת פרישוואסער המפוארה שיחיו

שאיפשרו את הוצאת הנהגות זקנם

הנאון בעל ברוך טעם וצ"ל

זכותו יעמוד להם בזה וכבא לזכות לכל מילי דמיטב, וללמוד תורה מתוך הרחבת הדעת ומנוחת הנפש.